

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

A váni örmények életéből.

A váni örmény, legyen az nő vagy férfi, öreg vagy ifjú — vasárnaponként el nem marad a miséről. A város 9 temploma úgy megtelik hívőkkel, hogy azokban álló helyet sem lehet találni. Ájtatosan imádkoznak, vagy énekelnek.

Az asszony vasárnapokon vagy az ablakon néz ki, vagy a fedélzetről*) a szomszédnével beszélget, vagy a kertbe megy és ott tölti szabad idejét.

Az örmény vasárnap nem nyit boltot; az asszony nem dolgozik, a kézműves szerszámot nem vesz kezébe.

Csak egy korcsoma van Vánban; ezt is csak a titkon ivó törökök látogatják. Minden örménynek van bora, itala a háznál. A vasárnap délutánját, néhány társával együtt, kertjében tölti el az örmény énekelve, vagy nemzeti dalokat dalolva.

Hétfőn mindenki munkája után lát; otthon csak az asszonyok és a gyermekek maradnak. Meleg főtt étellel élnek. Az ebéd hallal vagy sajttal kezdődik. A bor soha sem hiányzik az asztalról. Ebéd előtt a gyermek fenhargon elmondja a »Mi Atyánk«-ot és a »Dsáságészczhukh«-ot**) és étel után a »Liuthiun«-t.***) Ebéd után azok, kik dohányozni szoktak, nergilere gyujtanak; a gyermekek kimennek az utcára vagy a kertbe; az asszonyok előbb elszedik az asztalt, aztán a kertbe mennek, hol a szomszédasszonynyal elbeszélnek az időt; a férfiak pedig vagy a rétre, vagy a szőlőbe sétálnak ki.

Ilyen a váni örmény vasárnapi élete. Estve haza mennek . . . és korán lefekszenek. Mindennap reggel 4—5 óra-kor megkondul a templom hívó harangja; az egyházi (zsámgocs) folytonosan veri a kalapácsal a nyakába illesztett deszkadarabot. Útczáról utczára jár; megáll minden örmény ház ajtaja előtt, kalapácsal megüti azt háromszor, aztán így szól: »Ájtatos nép, tessék templomba jönni«!

*) A házak fedele lapos; fel lehet ide menni.

***) Asztali imádság.

Alig kopogtatott az egyházi az ajtón, benn a házban már elkezdődik a sürgés-mozgás; mindenki felébredt és készülnek templomba menni. Az utcák megnépesednek. De megszünik a járás-kelés az utczákon; mert mindenki már a templomban van. Elkezdődik az istenitisztele. Ha hallanád szives olvasó a szebbnél szebb énekeket, melyeknek összhangja a templom falain túl is kihallszik, azt mondanád: »Bizony lélekemelő itt az istenitisztele.«

Szongott Margit.

Adatok az erdélyi örmények történetéhez.

Habár az erdélyrészi örmények betelepődése óta alig két század múlt el, mégis a beköltözés, helyfoglalás és a városok keletkezésére vonatkozólag ismereteink meglehetősen szűk korlátok közt mozognak. Hagyományokban igen szegények vagyunk, az idevágó okmányok és adatok pedig — kevéssé kutatva, vagy kiadatlan állapotban lévén a feledékenység fátyola által vannak beborítva.

Igaz ugyan, hogy feledhetlen emlékü Lukácsink ez irányban is szakavatott és eredményes kutatást folytattott, — a mint az »Historia Armenorum Transsylvaniae« és »Adalékok az erdélyi örmények történetéhez« című munkáiból kitűnik, — továbbá »Szamosújvár szab. kir. város története, tekintettel az örmény nemzet multjára« című pályakoszorúzott monographiánk jeles szerzője: Dr. Molnár Antal is szép eredménnyel kutatott éveken át hazai levéltárainkban, — de mások által e részben nagyon kevés, vagy éppen semmi sem lett téve. Pedig a betelepedett magyar-örmények itteni térfoglalása sok változatos és érdekes mozzanatot tár elénk; s ha ehhez azt is tekintetbe vesszük, hogy elődeink bejövetelük alkalmával még Rómával — a róm. katolikus egyházzal — nem voltak egyesülve, könnyen elképzelhető, hogy az átérés történetének részleteit érintő kiadatlan forrásokban egész történelmi kincset birunk felfedeztetlenül.

Az »Armenia« megjelenésével mindenesetre megváltozott a helyzet, — a mennyiben a fáradhatlan szerkesztő figyelmét a legaprólékosabb részlet sem kerüli ki, mely ez

irányban felmerült, ugy-annyira, hogy rövid idő múlva aránytalanul több és változatosabb leend azon anyag, melynek felhasználásával az erdélyrészi örmények történetét ki-merítőleg lehet megírni....

A jelen sorok közlésére kedves kötelesség készítet. Ugyan-is e lapok olvasóit ezúttal azon kellemes hírral lepem meg, hogy jeles, fiatal történettudósunk: Dr. T e m e s v á r y J á n o s, főgym. tanár, az előbb kifejtett irányban számos és igen érdekes okmányra akadt. A szünidőt Budapesten levéltári búvárlatokban töltve, közelebről megjelenendő »Az erdélyi püspökség története« című nagy munkájához hangyszorgalommal gyűjtötte az adatokat, s másolta az eddig kiadatlan okiratokat. Nem tartom érdektelennek e helyen megemlíteni, hogy kutatásait rendkívüli siker koronázta, amennyiben kétszáznál több ismeretlen kéziratra akadt, melyek mind az erdélyi püspökség történetére vonatkoznak.

Ezen kutatásai közben akadt sok, igen nevezetes okmány- és eredeti kézirat, melyek az erdélyi örmények történetére újabb, s több tekintetben meglepő fényt derítenek. Kérelmemre — daczára nagy elfoglaltatásának — meghozta azt a fáradságos áldozatot, miszerint az így talált, örmény tárgyú okmányokat szintén nagy gondnal lemásolta, hogy azokat mielőbb e lapok szerkesztőjének (vagy kedves tanárának) rendelkezésére bocsássa; mit ígéretéhez képest tenni is fog legközelebről!

Egyelőre itt csak a következőket említem meg az érintett kéziratok sorozatából:

»A bevándorlás történetének vázlata«. »Adatok Verze-reszky örmény katolikus püspökről«, — »Az örmények egyesülése a róm. kath. egyházzal«, »Az örmények vallási tévelyei-ről« stb. stb. s egyúttal a fáradságos forráskutatóra hagyom, hogy e latin nyelven irt történeti okiratokat magyar szöveg kíséretében, olvasóközönségünkkel rendre megismertesse.

Bárány János.

Felső-Armenia.

IV.

Tiridát nagy hibát követett el akkor, midőn méd hadsereggel az ország határait átlépte. mert visszaverett. Az elfoglalt Felső-Armenia Nero parancsából Tigránnak adatott, ki a régi cappadociai királyok maradéka s Archelausnak unokája volt. Ezen egyén Rómában hazamos ideig tartózkodván, a szolgaságig vitt simulásáért élénk rokonszenvenben részesült.

A hirhedt Pharasman pedig és társai a busás zsákmányjövedelem mellett még némi határrészeket is kaptak. Corbulo, miután a kitörendő viszály konkolya el volt hintve, Syriába tért, hogy Numidius elhalálozásával annak kormányzását átvegye.

Az idegen Tigrán elbizakodottsága, ki a római véderő szárnya alatt állott, Vologesesre kinos hatást gyakorolt; azért ennek fivére Tiridát, kit a haditanács Armenia királyává megkoronáztatván, erős lovassággal Tigrán ellen indult, hogy Tigrán működésének terét szűkebbre szabja. Ezalatt Vologeses gyors menetben már Alsó-Armeniába érkezett és Nisibisig haladott előre.

Corbulo az ismeretes Casperius századost küldötte elébe, ki szóban és viseletben küldője higgadtságától elütő nyers módon figyelmeztette őt, hogy — mint Rómának szövetségese — ne bontsa fel azt a köteléket, mely a két államot egymáshoz csatolja; ha pedig a szerződést könnyelműleg félre rugja, Róma is síkra szálland, ekkor aztán kísérelje meg feltartóztatni a megtorló erőt. Vologesest a nyomorúságos helyzet, mely Syriában uralkodott, arra intette, hogy ne bizza el magát. Beláthatlan sáska-sereg minden növényt fölemésztt, a hova ez letelepedett, a fát lombjaitól, sőt még héjától is megfosztotta. Tábora nagy részben lovasságból állott; és a táplálék-hiány miatt nagyon elgyengült lovakkal nem lehetett előre haladni. Ezeknél fogva meg kellett hajolnia a vas-szükség előtt s azon elhatározással, hogy ez ügyben a császárral fog egyezkedni, visszahuzódott ugyan, de a lehető legszélesebb tér engedte-